

Підслухано на цвинтарі

ІРИНА МАКСИМЕНКО

26 ТРАВНЯ 2023

Цвинтар святого Лазаря зненацька став найбільш «рекреаційним» тереном у невеличкому містечку, із якого ледь не вся молодь роками намагалася втекти хоча б до обласного центру, якщо не одразу до столиці чи за кордон. Відлуння війни тут майже не відчули — хіба молодих мешканців якось непомітно побільшало, з'явилися жваві групки дітей. Ні парку, ні скверу, ні іншої бодай невеличкої зеленої зони ця місцина поки що не дочекалася, попри передвиборчі обіцянки депутатів, а цвинтар був, зеленів і квітнув. Навесні та влітку його бічні алеї виявилися популярним місцем: схоже, животворна тінь у спеку таки важила більше за забобони щодо прогулянок серед поховань.

Eleonora Simeoni

Варя

Вона з'явилася біля Лазаревого цвинтаря на день святої Варвари, не назвавши (чи не знаючи?) навіть свого імені. Брудна, голодна, змерзла, явно налякана і взагалі дещо дивна. Могла годинами ходити попри могили, вдивляючись у лиця на пам'ятниках. Гладила квіти. Голубила й годувала котенят, яких хтось «добрий» у зав'язаному пакеті підкинув на цвинтарний смітник — на щастя, сторож почув писк і врятував малечу.

«Блаженна трошки», — по-доброму бурчав Василь Іванович — той цвинтарний сторож. У якийсь момент він ніби заслужив довіру дівчини й умовив її врешті досита поїсти й помитися. «Чи то вона несповна розуму? А хіба інші, хоч і розумніші, ті, наприклад, що котенят сюди занесли, вони — сповна?» — так роздумуючи і дивлячись, як дівчина швидко-швидко їсть, часом озираючись, дядько Василь вкотре робив висновок: однак блаженна.

Її стали називати Варварою, а частіше — Варєю або «нашою блаженною». Дівчина мала з вигляду років 27-28. Вона, мабуть, уткнула чи з лікарні, чи зі спеціального інтернату в сусідньому районі. Але про ті заклади ходили такі недобрі чутки, що дядько Василь не поспішав дзвонити й перевіряти. Хто зна, може, чутки правдиві? Та й шрами на руках у дівчини були, і що то за шрами — невідомо. Тож вирішив просто: буде з Варі користь, то нехай наразі лишається. А там побачимо.

Дівчині сторож виділив халупку, де були вода і тепло — там колись жив його попередник. Тітка Катря, що теж доглядала за цвинтарем, принесла трохи речей від своєї старшої дочки, яка, переїхавши до Чикаго, уже їх не потребувала. Варя вправно допомагала своїм новим приятелям, прибирала, дбала про землю і квіти, бавилася з кошенятами, які вже впевнено бігали за нею.

Дівчина мало й нерозбірливо говорила, зі щирою подякою в очах приймала кожен бутерброд чи щось тепле на обід, який приносили то Василь, то Катря, то просто добрі люди на знак подяки за прибрані могили. Часом, щоправда, раптово хапалася за голову, жалісно стогнучи. Тоді прибігала фельдшерка тітка Маруся, міряла тиск, давала якісь ліки. Так Варя тут і лишилася. Та хоч як просив її Василь Іванович, хоч як умовляла тітка Катря, вона не показала ні паспорт, ні інші документи. Та й казати про себе нічого чи то не могла, чи то не хотіла.

Мама

Ранньою весною на цвинтарі було урочисте поховання військових на Алеї Героїв. Складно сказати, чого було більше: сліз рідних чи живих квітів. Утім, до одного бійця ніхто не прийшов, хоча домовину прикрашали особливо вишукані букети з чорними стрічками. Люди пошепки перемовлялися, що він ніби виховувався у дитбудинку, лише дружину має, але вона чомусь так і не приїхала. Тільки Варя, ні на кого не оглядаючись, підійшла до самотньої домовини. Поклала на неї руки та стояла, лагідно вдивляючись в обличчя хлопця, позначене родимою плямою майже на всю щону. Так і застигла, лише часом уважно поглядала у дальній кут, де немов окремо від усіх стояла чорноволоса жінка у великих сонячних окулярах.

Ця жінка повернулася наступного дня. Довго вдивлялась у фото на дерев'яному хресті. Сиділа на лавці. Знов стояла. І раптом зомліла. Варя, яка весь час спостерігала за нею, чимдуж побігла до дядька Василя, а той зателефонував фельдшерці. Вони разом донесли жінку до сторожки. Варя весь час міцно тримала її за руку.

Коли жінка прийшла до тями, Василь Іванович аж перехрестився. Фельдшерка дала їй солодкого чаю. Було схоже, що ця пані, хоч задбана і елегантно вдягнена, довго нічого не їла. Але перша фраза, яку вони почули, була неочікувана:

— Синку, як так? Мати я, а може й ні... Так тебе і не спитала.

Тиша була така, що жінка врешті оглянула когорту своїх ошелешених рятівників.

— Шістнадцять мені тоді було. Його батько в армію пішов. Він писав-писав, а як я розповіла, що вагітна, то замовк. Потім вже, коли роки минули, я дізналася, що йому сказали, наче та дитина нагуляна.

Мій вітчим як уже помітив, що я вагітна, сказав йти до баби жити на хутір, бо вона сліпа і тої ганьби не буде бачити. Натякнув, що там є старий колодязь закинутий, не я перша... Але щоб із дитиною не верталася. А мати моя то чула. І промовчала.

Пішла я до баби на хутір, а на другий день в мене перейми почалися. Сумки, видно, важкі були, що їх до баби приперла. Чи, може, термін був, я й не знала насправді. Мені пощастило, що там медсестра наша зі школи якраз була, Оксана Іванівна, прийняла пологи, відвезла нас до лікарні, допомогла папери оформити. Сказала, щоб я не переживала — може, усиновлять добрі люди. Усе ж краще, ніж гріх на душу брати. Забрали в мене мою дитину. Навіть молока не було, щоб його погодувати. Лише пляма його оця родима мені перед очима всі ці 20 років так і стояла.

Оксана Іванівна мене тричі питала, чи хочу повертатися до батьків. Я не хотіла. То вона мене забрала з собою в Київ, мені вже тоді 17 виповнилося. Допомогла влаштуватися санітаркою, потім репетитора привела, щоб я в коледж медичний вступила. Тільки через десять років я дізналася, що мою дитину всиновив хтось, але вже майже перед школою. Гірко мені було, що так довго хлопець в дитбудинку лишався. Марила часом, що зустріну його, що він мені пробачить. По тій плямі всюди його впізнала б. І таки впізнала на фото, тільки ось вже чорна стрічка була на портреті. Побачила в соцмережах, що тут буде похорон хлопців. І кілька фото. А там — мій син.

У тітки Марусі блиснули надією очі.

— Слухайте, тепер дружина його при надії, у нас у лікарні, в районній. Дівчинка зовсім, років 18 їй. Двійнята будуть, але боїмося, що не виносить чи в пологах щось трапиться, патологія в одної дитинки. У Київ би треба, там виходять. Тільки вона в інтернаті росла, не має нікого. Того

й на похорон не їхала, бо сказали, що це ризик. А тепер найбільше боїться, що й дітей втратить.

Здавалося б, одна мить. Однак перед ними сиділа вже не нещасна загублена матір, а ділова жінка, яка залпом допила чай і одразу схопилася за телефон.

— Віро Василівно? Ваша невістка в Охматдиті лікарка, так? Ні, не щодо дітей, щодо онуків... Як? Та отак, потім обов'язково розкажу. Дайте номер, будь ласка.

Жінка ще щось говорила, дзвонила, дізнавалася. Потім підхопила фельдшерку — і вони помчали до лікарні. Лише на мить зупинившись на виході, подякувала Василю й міцно стиснула в обіймах Варю. Поглянула у вікно, в бік поховання сина.

— Що ж, синку, мати я тобі чи ні, не знаю, не мені судити. Але бабусею їм уже мушу стати. Жінці твоєї небо прихилю, щоб сама не лишилася, як я колись. Сподіваюся, ти не проти.

Сестра

— Варю, дитино, ходи сюди.

Василь Іванович шумно видихнув повітря.

— Розумієш, я вже старий стаю. Якби що — не знаю, хто прийде на моє місце. Що ж ти будеш тоді робити, дитино? Не лишать тебе тут.

Дядько Василь не знав, наскільки його розуміє дівчина. Але здогадувався, що вона значно кмітливіша, ніж показує, все чує, знає, тільки з мовленням біда. «Так», «ні», «не хочу» — ось і був майже весь запас слів дівчини.

Варя сумно подивилася на нього, а тоді принесла листівку. На ній була намальована гарна квітка з надписом *Sorella*. На звороті — номер з іноземним кодом і напис невпевненим почерком: «СЕСТРА».

Дядько Василь подумав і вирушив на пошту. Там поштарка підказала, що це номер до Італії. Вони набрали номер. Відгукнувся дівочий схвильований голос.

— Алло! Це Україна? Ви знайшли мою Алісу?

Дівчина передзвонила, скориставшись відеодзвінком. Сторож із поштаркою охнули: на них дивилася Варя, тільки молодша й повніша. Ангеліна, так вона назвалася, розповіла дивовижну історію. Вони з Алісою — рідні сестри, але з різницею в сім років. Їй зараз 23, тож Алісі скоро має виповнитися три десятки. 17 років тому у їхній хаті зайнялася пожежа. Мати й батько заснули нетверезими того дня, як зазвичай. Аліса дивом прокинулася і побігла шукати Ангелінку, яка заснула в іншій кімнаті. Поки шукала, поки витягала її, сильно обпекла руки і ноги. Ангеліні пощасло ще менше, опіки були сильні й страшні, але сестра все ж витягла її з тої пекельної пожежі.

Про цю історію писали у пресі, і так дівчат знайшов італійський лікар, що мав дружину-українку. Він запропонував сестрам лікування й навіть задумався над тим, щоб удочерити їх. Ангеліна вирушила першою, із її надважким станом не можна було чекати. Аліса ж після пожежі стала мовчазною та поводитися так дивно, що її не наважилися одразу везти в чужу країну. А потім лікареві подзвонили і сказали, що переїзд дівчинку може просто добити. Так воно було чи ні, зараз судити важко. Тільки от сестри розлучилися на довгі роки.

Згодом Алісу двічі чи тричі переводили в різні заклади — інтернатні, медичні. Знайти її було непросто. Але коли в Україні почалася повномасштабна війна, Ангеліна задіяла всі можливі та неможливі зусилля, щоб все ж відшукати сестру. І знайшла. Але та втекла.

Ангеліна надіслала Алісі подарунок, посилку, попросивши персонал закладу пояснити, що вона хоче забрати її до Італії, там безпечно, вона зможе попіклуватися про неї. Хто зна, як пояснили дівчині всю цю справу... Але вона злякалася, вхопила картку і побігла світ за очі. Так, схоже, й опинилася на цвинтарі.

Уже через тиждень Ангеліна тримала в обіймах перелякану Алісу-Варю. Її шрами розказали все без слів: старша сестра погладила і поцілувала ледь не кожен. Жестами показала, як несла її з вогню, як падала, вставала і знов несла. Та це вже була історія. Зараз належало вирішувати, що ж робити. Старий лікар давно помер, але про Алісу він не забував до кінця життя.

— Батько лишив частину спадку тобі на квартиру і на лікування. Жити будеш, де захочеш, але спочатку — лікування. Ти ж можеш говорити, я чую. Я ще пам'ятаю, в тебе дуже красивий голос...

Ангеліна придбала майже за безцінь невеликий будиночок неподалік цвинтаря, щоб її сестра

почувалася спокійно й безпечно, доки не буде вирішено, де і як вона далі житиме й лікуватиметься. Місцеві мешканці, щоб не плутатися, Алісою чи Варєю звати «дівчину з цвинтаря», тепер кажуть просто: «Там живе наш янгол».

А на околиці містечка Ангеліна з Алісою облаштували сквер. І хоча носить він ім'я святої Варвари, та місцеві все одно називають сквер Сестринським.

ІРИНА МАКСИМЕНКО

26 ТРАВНЯ 2023

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in **/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php** on line **284**